

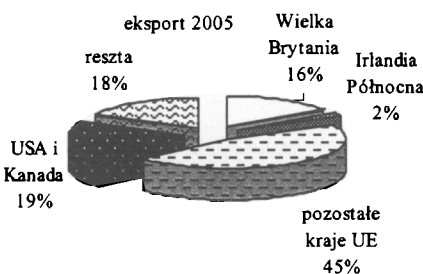
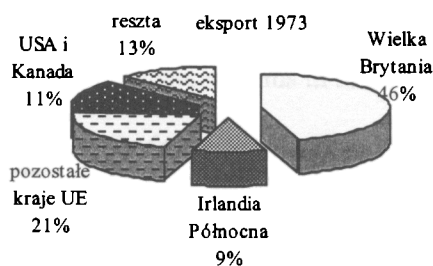
Paweł Kowalik

Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

ROZWÓJ GOSPODARCZY IRLANDII NA PODSTAWIE NIEKTÓRYCH WSKAŹNIKÓW MAKROEKONOMICZNYCH

1. Wstęp

Od ponad 30 lat Irlandia jest członkiem Unii Europejskiej (UE). Z najbiedniejszego kraju członkowskiego przekształciła się w kraj bogaty. PKB na jednego mieszkańca jest obecnie powyżej średniej UE-25. Artykuł ten jest próbą przedstawienia zmian niektórych wskaźników makroekonomicznych, które wpłynęły na tą sytuację. W artykule tym spróbowano przeanalizować również, czy pomoc strukturalna Unii Europejskiej miała wpływ na rozwój gospodarczy Irlandii.

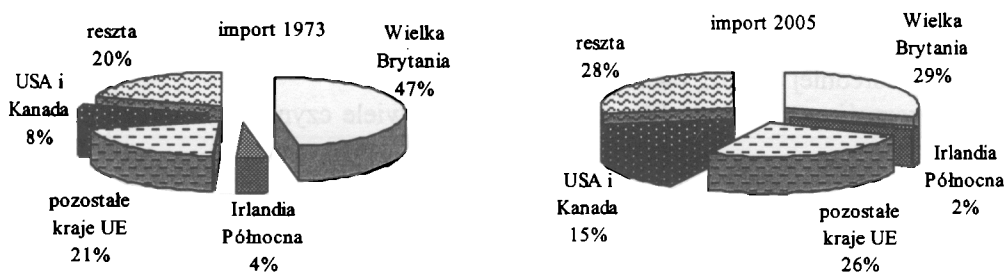

Rys. 1. Eksport Irlandii w 1973 i 2005 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnego Biura Statystycznego Irlandii [www.cso.ie].

Integracja Irlandii ze Wspólnotami Europejskimi (WE) była wywołana czynnikami ekonomicznymi i politycznymi. Przed przystąpieniem do WE gospodarka tego kraju cechowała się nieefektywną strukturą i jednocześnie była silnie uzależniona od gospodarki Wielkiej Brytanii. Irlandia w swojej strategii usiłowała zachować specjalne stosunki z Wielką Brytanią, ale w ramach ugrupowania gospodarczego.

W perspektywie zmniejszyłoby to historyczną zależność od gospodarki sąsiada. Czynniki polityczne to przywiązanie do neutralności oraz dominacja bilateralnych stosunków z Wielką Brytanią i WE.

Rys. 2. Import Irlandii w 1973 i 2005 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnego Biura Statystycznego Irlandii [www.cso.ie].

Irlandia zgłosiła chęć przystąpienia do WE równoległe z aplikacją Wielkiej Brytanii w 1961 r. Wysiłki dyplomacji irlandzkiej przekonały WE do rozpoczęcia negocjacji. Z powodu weta de Gaulle'a dla aplikacji Wielkiej Brytanii Irlandia nie miała szans na samodzielne ubieganie się o członkostwo. W 1967 r. nastąpiło ponowne złożenie wniosku, zsynchronizowane z wnioskiem brytyjskim. W styczniu 1972 r. zakończono negocjacje. Parlament Irlandii, a następnie społeczeństwo w referendum zaakceptowało Układ o akcesji, który wszedł w życie 1 stycznia 1973 r.

2. Efekty członkostwa Irlandii w UE

Podejmując próbę oszacowania długookresowych efektów członkostwa Irlandii w Unii Europejskiej, trudno jest odróżnić oddziaływanie na sytuację kraju członkowskiego czynnika integracyjnego od pozostałych. Przystąpienie Irlandii do UE wypadło w okresie poważnych zmian zarówno w gospodarce światowej (zmiana zasad kształtowania kursów walutowych, recesja, rosnąca inflacja, przesunięcia w międzynarodowej konkurencyjności kosztowej krajów, zmiany w międzynarodowym podziale pracy), jak i wewnętrznej polityce makroekonomicznej Irlandii (zwiększenie deficytu finansów publicznych, wprowadzenie różnych systemów politycznych, w tym polityki przemysłowej). Cały ten układ wywierał wpływ na rozwój gospodarczy opisywanego kraju od 1973 r., modyfikując „czysty efekt” związany z przystąpieniem do WE.

Według Z. Wysokińskiej i J. Witkowskiej [Wysokińska, Witkowska 2001, s. 276] w rozwoju gospodarczym Irlandii w czasie członkostwa w UE można wyróżnić trzy okresy:

- lata 1973-1980 – wyniki osiągane przez Irlandię w zakresie wzrostu dochodów, zatrudnienia, produkcji i bezrobocia były relatywnie dobre;
- lata 1981-1987 – wyniki, o których mowa, w pewnym okresie były znacznie poniżej średniej dla WE;
- od 1987 do chwili obecnej – wyniki osiągane przez Irlandię pozostają bądź na poziomie średniej dla UE, bądź są lepsze.

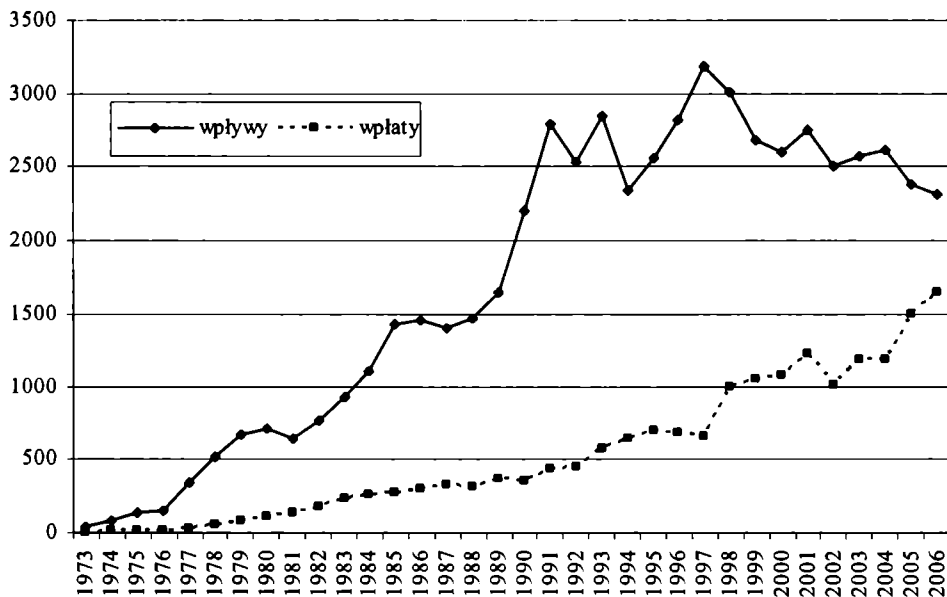
Na rozwój gospodarczy Irlandii miało wpływ wiele czynników. Można do nich zaliczyć:

- napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych, głównie ze Stanów Zjednoczonych;
- stabilizację polityki fiskalnej i monetarnej przez rząd Charlesa Haugheya, polegającą na obniżeniu wydatków, podatków i pożyczek;
- konkurencyjność kosztową;
- zwiększenie nakładów na edukację, szczególnie na poziomach średnim i wyższym;
- napływ funduszy strukturalnych, szczególnie po 1992 r.; transfery nigdy nie przekroczyły jednak 5% PKB Irlandii;
- rozwój jednolitego rynku wewnętrznego.

3. Fundusze strukturalne Unii Europejskiej

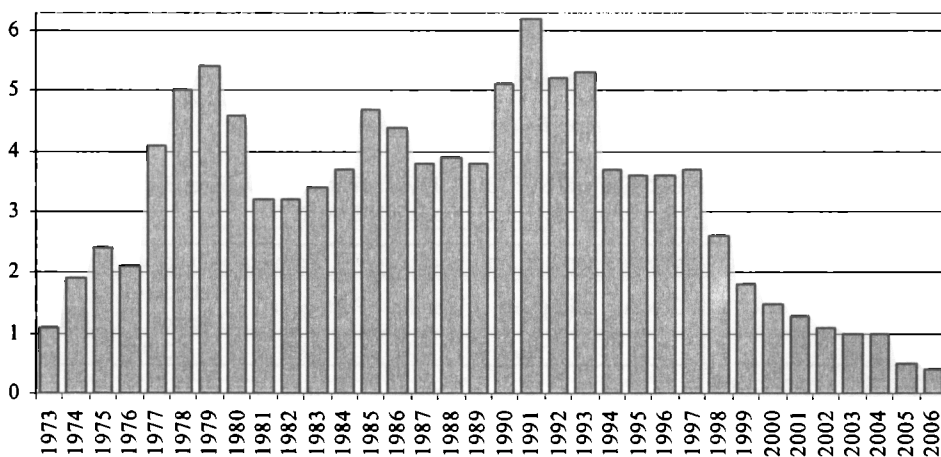
Od 1973 do 2006 r. Irlandia otrzymała 18,5 mld euro z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. W okresie 1989-1993 w ramach podstaw wsparcia wspólnoty (PWW, ang. CSF – *Community Support Framework*) Irlandia otrzymała 4,2 mld euro, a w okresie 1994-1999 – 5,8 mld euro. Do 2000 r. cały obszar Irlandii objęty był finansowaniem w ramach celu 1. Od 2000 r. region Border, Midland and Western kwalifikował się do finansowania w ramach celu 1. Drugi region Southern and Eastern kwalifikował się do finansowania w ramach wsparcia przejściowego. W okresie 2000-2006 w ramach PWW Irlandia otrzymała 3,2 mld euro (szerzej zob. [Bernaś 2005, rozdz. 7.3.2]).

Środki z funduszy strukturalnych w okresie 1975-1980 zwiększały produkt narodowy brutto (PNB) Irlandii do ok. 1,8% w 1980 r. W okresie 1980-1990 stanowiły ok. 1,8% PNB. W okresie 1991-1993 kształtowały się na poziomie 3,5%, a od 1994 do 1999 r. na poziomie 2,5% [Barry, Bradley, Hannan 2001, s. 537]. Pierwsze dwa programy z okresu 1989-1999 zwiększały PNB o 3-4%. Prognozuje się, że program 2000-2006 wpływać będzie na poziom PNB w wysokości 1,8% w 2006 r. [*The Impact...* 2005, s. 31].

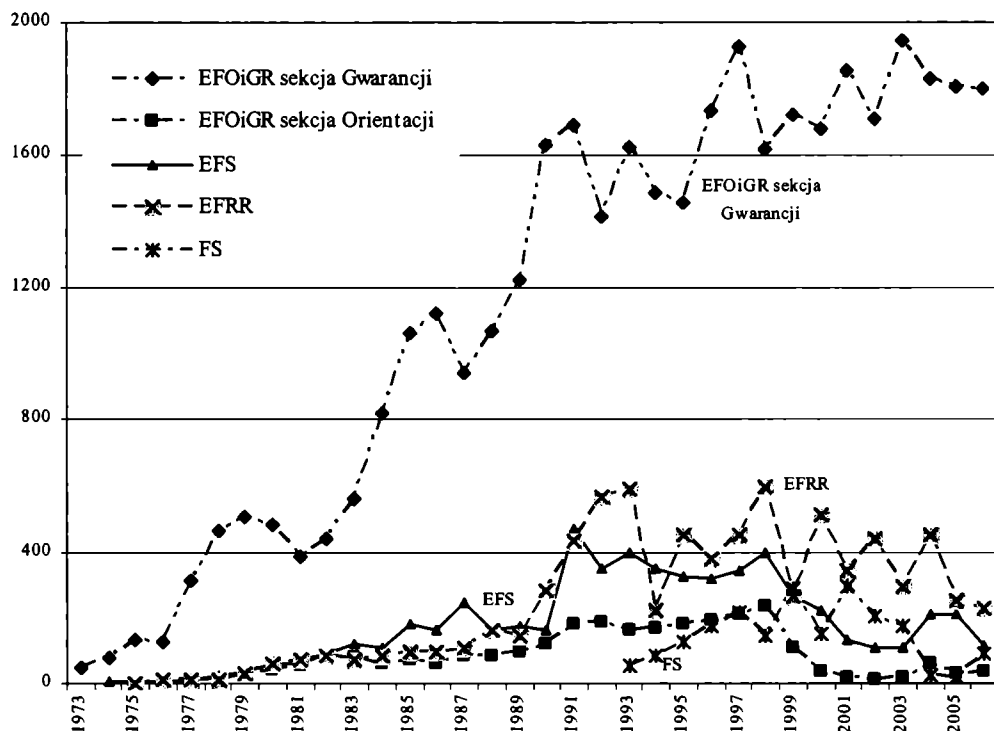
Rys. 3. Transfer środków z/do budżetu UE przez Irlandię

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Budgetary... 2006, tab. 10, s. 10].

Rys. 4. Wpływy netto z budżetu UE do Irlandii jako % PKB

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Budgetary... 2006, tab. 10, s. 10].

Rys. 5. Napływ środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności do Irlandii

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Budgetary... 2006, tab. 11, s. 11].

Tabela 1. Efekty makroekonomiczne *ex post* polityki strukturalnej w okresie 1994-1999; rezultaty symulacji modelu HERMIN

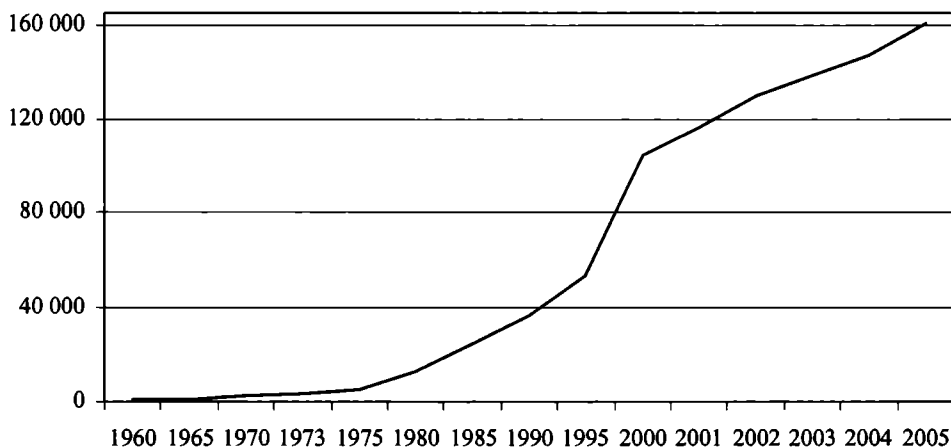
Różnica procentowa w porównaniu z „linią podstawową” nieobjęta polityką w 1999 r.						
Wyszczególnienie	Grecja	Hiszpania	Irlandia	Portugalia	Wschodnie Niemcy	Irlandia Północna
PKB	2,2	1,4	2,8	4,7	3,9	1,3
Produkcja przemysłu wytwórczego	3,4	3,7	4,7	10,6	3,2	0,6
Produkcja rynku usług	2,4	1,2	2,4	4,8	4,4	2,2
Inwestycje stałe*	18,1	9,1	1,1	24,8	7,8	1,2
Wydajność pracy*	2,3	2,1	2,2	6,6	1,2	0,5
Zatrudnienie*	1,0	1,5	4,7	3,7	2,0	0,1

* – tylko sektor wytwórczy.

Źródło: [A New Partnership for Cohesion... 2004, table A4.6, p. 183].

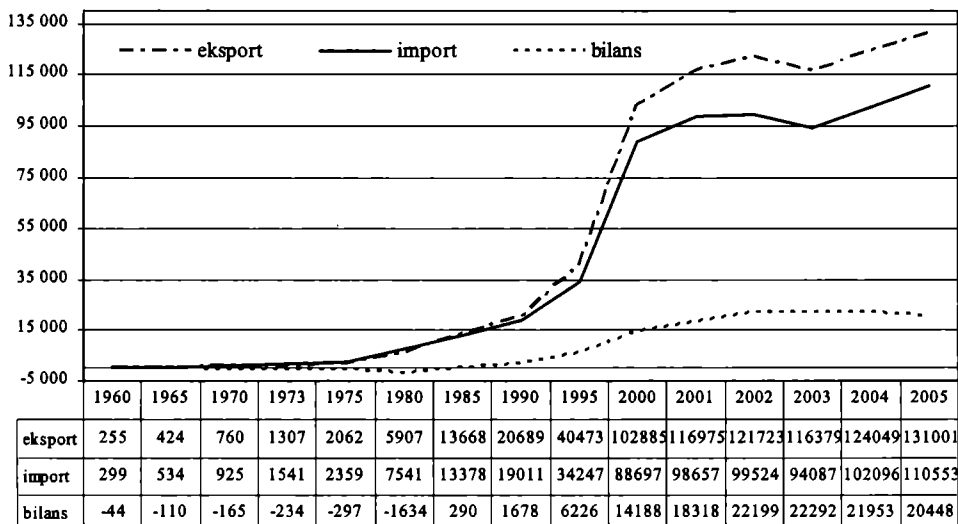
4. Wzrost gospodarczy

Pomiędzy 1987 a 2000 r. irlandzki produkt narodowy brutto zwiększył się o 140%. Dla porównania w tym samym okresie w USA zwiększył się o 40%, w UE-15 i Wielkiej Brytanii o 35% [Barry, Bradley, Hannan 2001, s. 537].

Rys. 6. PKB Irlandii w bieżących cenach rynkowych w okresie 1960-2005

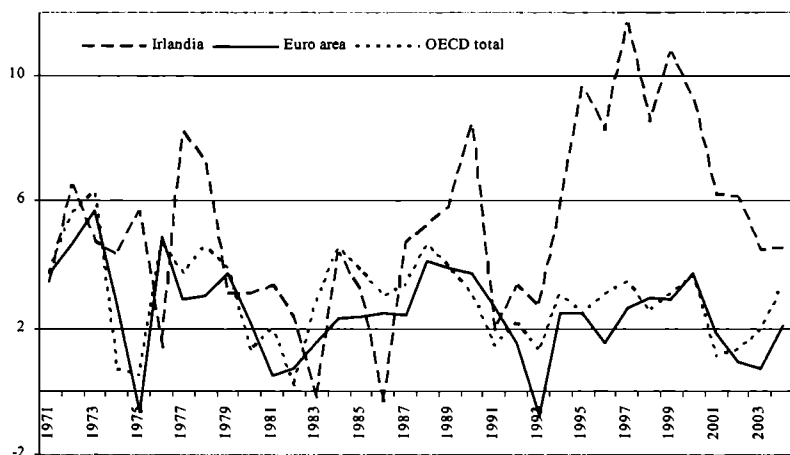
Źródło: opracowanie własne na podstawie [Statistical... 2004, s. 141; 2006, s. 155].

Rys. 7. Eksport, import oraz bilans handlowy Irlandii w okresie 1960-2005

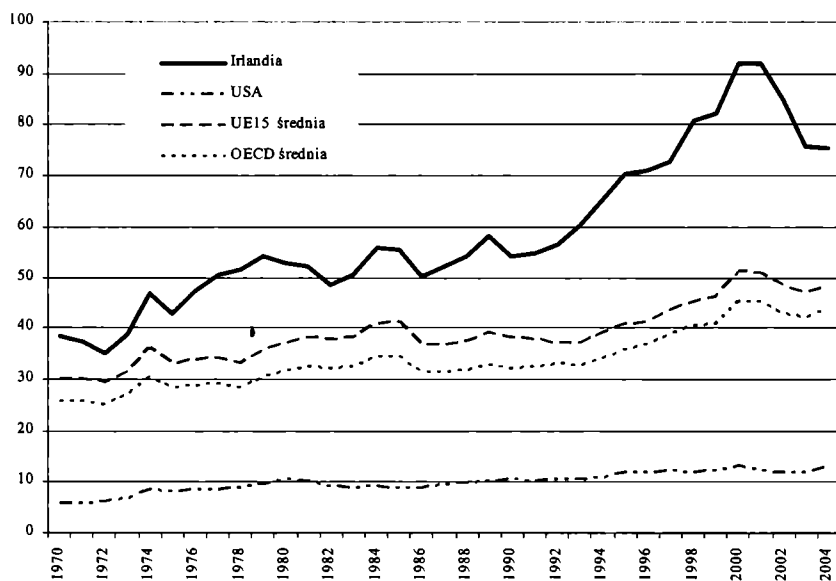
Źródło: opracowanie własne na podstawie [Statistical... 2004, s. 141; 2006, s. 155].

Od 1990 r. można zauważyć gwałtowny wzrost eksportu i importu. Bilans obrotów handlowych był ujemny do 1984 r. Od 1985 r. Irlandia eksportuje więcej, niż importuje (rys. 7).

Rys. 8. Realny wzrost PKB w Irlandii, strefie euro i OECD w okresie 1971-2004

Źródło: opracowanie własne na podstawie [OECD Factbook...].

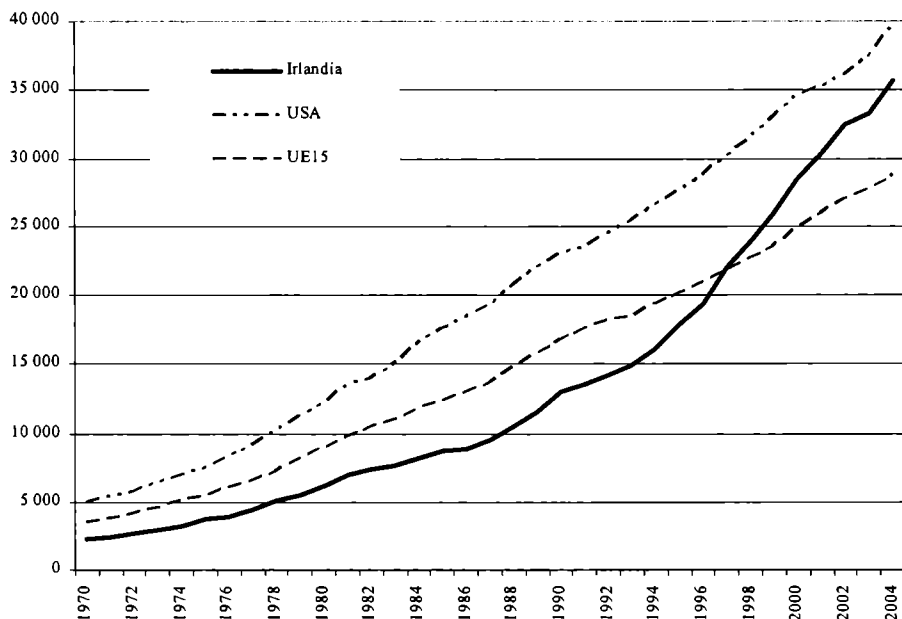

Rys. 9. Handel towarami i usługami jako % PKB w Irlandii, USA, UE-15 i OECD w okresie 1970-2004

Źródło: opracowanie własne na podstawie [OECD Factbook...].

Od 1992 r. realny wzrost PKB w Irlandii jest na wyższym poziomie niż unijny; podobnie sytuacja prezentuje się dla OECD (rys. 8).

Również wymiana handlowa Irlandii mierzona % PKB jest na najwyższym poziomie. Może to w przyszłości budzić niepokój, ponieważ wskazuje na to, że PKB Irlandii w 70-90% jest wytwarzany za pomocą handlu towarami i usługami (rys. 9).

Rys. 10. PKB p.c. w Irlandii, USA i UE-15 w okresie 1970-2004 w USD

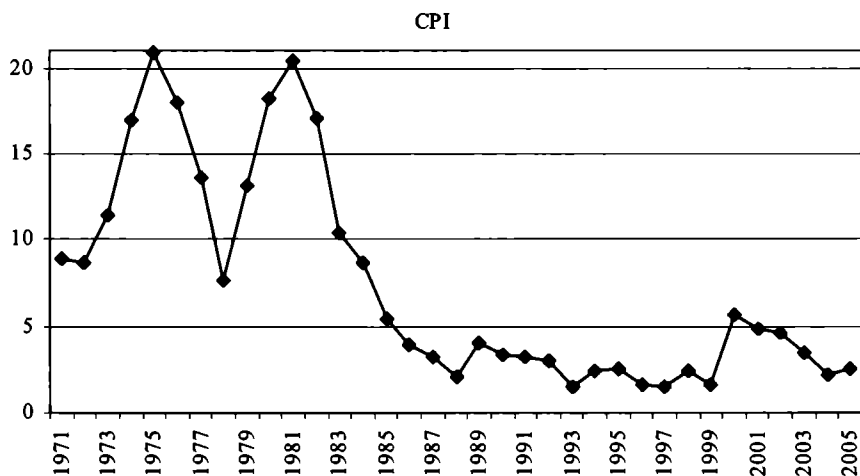
Źródło: opracowanie własne na podstawie [OECD Factbook...].

W Irlandii PKB na osobę, mierzony potencjałem siły nabywczej, w latach 1960-1990 kształtował się na poziomie 60% średniej UE [Fitz Gerald 2004, s. 3]. Od 1990 r. zaczął wzrastać i w 2004 r. osiągnął poziom 138% średniej UE [Regional GDP... 2006]. Tym samym Irlandia (po Luksemburgu) stała się najlepiej rozwiniętym krajem członkowskim. Od 1997 r. PKB na osobę przewyższył PKB UE i obecnie zbliża się do PKB Stanów Zjednoczonych (rys. 10).

5. Inflacja

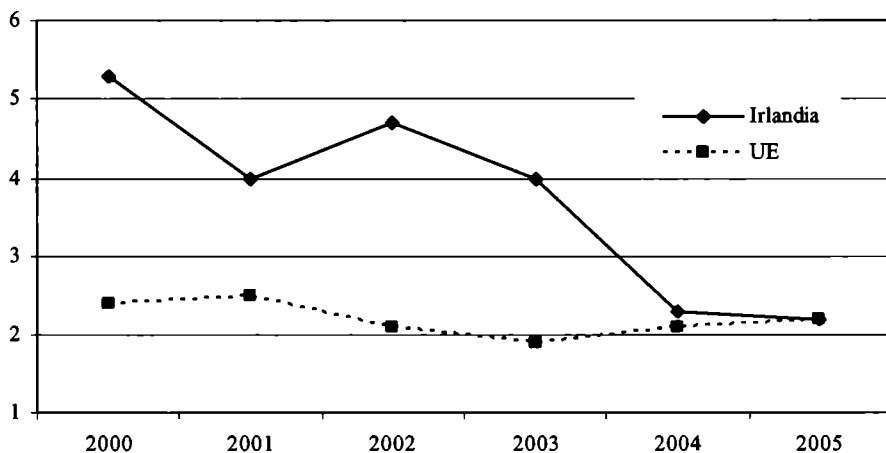
Inflacja w Irlandii po przystąpieniu do UE wzrosła z 11,4 do 20,9% w 1975 r. Następnie została obniżona do 7,6%, po czym, w wyniku kryzysu finansowego wzrosła do 20,4% w roku 1981. Po przeprowadzeniu reform od tego momentu inflacja w Irlandii zaczęła spadać, osiągając wartość 2,1% w 1988 r. Do 2005 r. nie prze-

kroczyła 5% (z wyłączeniem 2000 r. – 5,6%. W 2005 r. zbliżyła się również do średniej unijnej (rys. 11-12).

Rys. 11. Średnia roczna zmiana inflacji w okresie 1971-2005 w Irlandii

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnego Biura Statystycznego Irlandii [www.cso.ie].

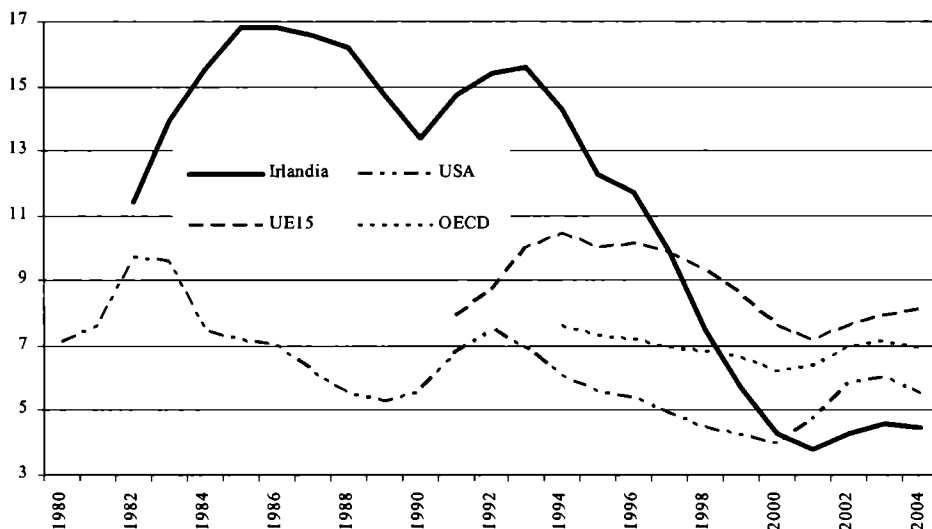

Rys. 12. Inflacja w okresie 2000-2005 w Irlandii i UE

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Key Figures... 2006, s. 25].

6. Bezrobocie

Na początku lat osiemdziesiątych XX w. bezrobocie w Irlandii gwałtownie wzrosło i kształtowało się na poziomie ok. 14% do 1994 r. Następnie zaczęło gwałtownie spadać, aby w 2001 r. osiągnąć wartość najniższą, wynoszącą 3,8%. Obecnie kształtuje się na poziomie ok. 4,5%; jest to poziom niższy niż w USA i prawie dwa razy niższy niż w UE-15 (rys. 13).

Rys. 13. Standaryzowana stopa bezrobocia w Irlandii, USA, UE-15 i OECD w okresie 1980-2004

Źródło: opracowanie własne na podstawie [OECD Factbook...].

7. Inwestycje zagraniczne

Irlandia stała się również atrakcyjnym miejscem dla inwestycji z krajów trzecich, m.in. dla inwestorów amerykańskich. Ponad 1200 firm zagranicznych wybrało ten kraj na bazę, z której obsługują rynki nie tylko europejskie, zachęczone przez korzystne regulacje podatkowe, konkurencyjne koszty działania oraz wydajną i elastyczną siłę roboczą. Firmy te inwestują także ok. 10 mld euro w gospodarkę irlandzką. Firmy zagraniczne zainwestowały najwięcej w przemysł elektroniczny, farmaceutyczny, komputerowy i usługi finansowe [Centralne Biuro Statystyczne Irlandii (www.cso.ie)].

Na koniec 2004 r. pod względem skumulowanych bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Irlandii przodowała Holandia, której udział przewyższał dwukrotnie znajdujące się na drugim i trzecim miejscu Belgię i Luksemburg oraz Stany Zjednoczone (tab. 3).

Tabela 2. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Irlandii
w podziale regionalnym w wybranych latach (w %)

Wyszczególnienie	1990	1995	2001	2002	2004
UE	34,4	8,9	176,6	46,0	
Wielka Brytania	12,8	5,1	83,3	4,0	-26,4
Belgia i Luksemburg	0,8	0,0	46,9	15,6	62,1
Francja	1,6	2,1	9,3	-1,2	9,4
Niemcy	12,0	3,4	4,1	10,9	10,2
Włochy	0,8	0,0	1,2	-0,8	3,0
Holandia	5,6	0,4	50,8	18,9	63,5
Kanada	0,0	0,0	4,8	0,2	-3,0
USA	52,0	78,3	-75,0	21,6	44,5
Japonia	7,2	8,9	15,4	0,3	15,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [UNCTAD WID..., s. 9; Statistical... 2006, s. 172].

Tabela 3. Skumulowana wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych
z poszczególnych krajów (w %)

Wyszczególnienie	2001	2002	2003	2004
Wielka Brytania	18,00	17,78	14,12	14,38
Belgia i Luksemburg	6,20	7,37	9,19	15,76
Francja	0,53	-0,36	0,89	1,88
Niemcy	4,13	6,49	6,62	1,45
Włochy	2,82	2,72	2,49	2,83
Holandia	37,04	35,47	34,92	32,64
Kanada	4,75	4,17	3,50	3,49
USA	20,62	19,41	12,92	15,03

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [UNCTAD WID..., s. 12; Statistical... 2006, s. 172].

Tabela 4. Wielkość bezpośrednich inwestycji zagranicznych
w okresie 1990-1998 oraz 2001-2003 (w %)

Wyszczególnienie	1990-1998	2001-2003
Wielka Brytania	1,85	14,57
Belgia i Luksemburg	0,07	24,47
Francja	0,19	5,44
Niemcy	1,29	8,35
Włochy	0,17	0,21
Holandia	0,50	30,42
Kanada	0,14	1,14
USA	22,21	-8,35

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [UNCTAD WID..., s. 9].

W okresie 1990-1998 ze Stanów Zjednoczonych napłynęło ponad 22% wszystkich bezpośrednich inwestycji zagranicznych. W okresie 2001-2003 Wielka Brytania, Belgia i Luksemburg, Holandia stały się głównymi inwestorami w Irlandii (odnośnie do BIZ) (tab. 4).

8. Podsumowanie

Ocena skutków członkostwa Irlandii w UE wskazuje na szczególnie wysoką wrażliwość jej gospodarki, jako małego kraju, na procesy integracyjne i gospodarcze. Mimo dobrych wyników gospodarka irlandzka pozostaje, nadmiernie zależna od działalności przedsiębiorstw transnarodowych i transferu środków z UE. W długim okresie, w przypadku zmiany zewnętrznych warunków, może być narażona na poważne perturbacje.

Fundusze strukturalne połączone ze zorientowaną na wzrost polityką krajową pokazują na przykładzie Irlandii ich efektywność. Na to musi zwrócić szczególną uwagę również Polska. Jeżeli z napływem środków nie będzie prowadzona odpowiednia polityka rządowa, to fundusze nie będą w stanie wygenerować wzrostu gospodarczego.

Literatura

- A New Partnership for Cohesion. Convergence, Competitiveness, Cooperation. Third Report on Economic and Social Cohesion*, European Commission, Luxembourg 2004.
- Barry F., Bradley J., Hannan A., *The Single Market, the Structural Funds and Ireland's Recent Economic Growth*, „Journal of Common Market Studies”, September 2001, vol. 39, no. 3.
- Bernaś B. (red.), *Finanse Unii Europejskiej*, AE, Wrocław 2005.
- Budgetary and Economic Statistics*, Ireland Department of Finance, August 2006.
- Fitz Gerald J., *An Irish Perspective on the Structural Funds*, „European Planning Studies” 1998, vol. 6, no. 6.
- Fitz Gerald J., *Lessons from 20 Years of Cohesion*, ESRI Working Paper nr 159, Dublin, September 2004.
- Hegarty D., *Framework for the Evaluation of the Structural Funds In Ireland*, NDP/CSF Evaluation Unit, Ireland, Dublin 2003.
- Ireland Economy: Tiger, Tiger, Burning Bright*, EIU ViesWire, New York 2004.
- Ireland, Knowledge is in Our Nature*, Ireland Vital Statistics IDA, Ireland December 2004.
- Ireland: Challenges after the Tiger Years*, IMF Survey, January 24, 2005.
- Ireland: Selected Issues*, IMF Country Report nr 04/349, IMF, Washington, D.C., November 2004.
- Key Figures on Europe. Statistical Pocketbook 2006*, Eurostat 2006.
- OECD Employment Outlook*, OECD 2005.
- OECD Factbook 2006: Economic, Environmental and Social Statistics*, OECD 2006.
- Regional GDP per Inhabitant in the EU25*, Eurostat Press Office, Luxembourg 63/2006 – 18 May 2006.
- Statistical Yearbook of Ireland*, CSO, Dublin 2004.
- Statistical Yearbook of Ireland*, CSO, Dublin 2006.

The Impact and Value Added of Cohesion Policy, European Commission, Directorate General for Regional Policy, July 2005.

UNCTAD WID Country profile: IRELAND.

Wysokińska Z., Witkowska J., *Integracja europejska. Rozwój rynków*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Łódź 2001.

www.cso.ie.

ECONOMIC DEVELOPMENT OF IRELAND BASED ON SOME MACROECONOMIC RATES

Summary

Ireland has belonged to the European Union for over 30 years. The country has transformed from the poorest member state of the European Union to a rich one. Gross Domestic Product (GDP) per capita is nowadays above the average of the GDP of the European Union member states. The article is an attempt to present the changes of some macroeconomic rates which have influenced that situation. Its author also tries to analyse if structural help of the European Union has had an influence on economic development of Ireland.